

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Toplum İçin Bilgilendirme Sunumları (2018)

Aşı karşıtlığı (!) **AŞI OLMAZSA? OLMAZ...**

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Toplum İçin Bilgilendirme Sunumları (2018)

Bu sunum tıpta uzmanlık öğrencisi Dr. Gözde Aciduman tarafından Prof. Dr. Dilek Aslan ve Prof. Dr. Levent Akın danışmanlığında hazırlanmıştır.

Sunum aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb. ortamlarda kullanılabilir:

Aciduman G, Aslan D, Akın L. Aşı karşıtlığı(!)-Aşı olmazsa? Olmaz. HÜTF Halk Sağlığı AD. Toplum Eğitim Sunumları [Internet]

http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/diger/topluma_yonelik.php. Erişim: 2.8.2018.

Amaç

Sağlık çalışanlarına yönelik olarak hazırlanmış bu sunumun amacı sağlığın korunması için en önemli hastalıklardan korunma yöntemi olan aşılama/bağışıklama konusunda yaşanan 'aşı karşıtlığı-aşılardan kaçınma' sorununun nedenlerini ortaya koyarak akılcı önleme yaklaşımlarının geliştirilmesine katkı sağlanmasıdır.

Öğrenim hedefleri

Bu amaca ulaşabilmek için sunumu izleyenler;

1. Aşılama/bağışıklama tanımını açıklayabilecekler,
2. Aşı ile korunabilir hastalıkların neler olduğunun sayabilecekler,
3. Yaş gruplarına göre özel aşıların olup olmadığının söyleyebilecekler,
4. Aşı karşıtlığının neden ve nasıl gündeme geldiğinin tarihsel süreç içinde söyleyebilecekler,
5. Aşı karşıtlığı nedeniyle meydana gelebilecek sorunları sayabilecekler,
6. Önleme yaklaşımları açıklayabileceklerdir.

Kavramlar

- *‘İnsan ve hayvanlarda hastalık yapma yeteneğinde olan virüs, bakteri v.b. mikropların hastalık yapma karakterlerinden arındırılarak ya da bazı mikropların salgıladığı zehirlerin (toksinler) etkilerinin ortadan kaldırılarak, geliştirilen biyolojik maddelere’ aşı ve uygulamaya da **aşılama** denir.*
- **Bağışıklama hizmetleri;** bebekleri, çocukları ya da erişkinleri enfeksiyona yakalanma riskinin en yüksek olduğu dönemden önce aşılıyarak bu hastalıklara yakalanmalarını önlemek amacı ile yürütülen önemli bir temel sağlık hizmetidir.

Aşının etkisi

- Aşılar, doğal geçirilmiş enfeksiyona benzer bir bağışıklık yanıtına neden olur
- Lisanslı her aşı onaylanmadan önce 5-10 yıl süren çalışmalar yapılarak pek çok testlerden geçirilir ve yan etkileri açısından yakından izlenir
- Daha iyi temizlik, sağlık hizmetleri ve güvenli suya erişim olsa bile aşıların olmaması, halen nadir de görülse bulaşıcı hastalıkların kolaylıkla tekrar ortaya çıkmasına neden olur

Aşılama... tarihçe...

- Tıp dünyasına aşının girişi büyük ölçüde Edward Jenner'in etkisiyle olmuştur.
 - 1796'da 13 insanda inokülasyon yoluyla çiçek hastalığını önlemedeki başarısını bildiren makalesi yoluyla
- Geniş ölçekte aşılamalar 1800'lerin başında gerçekleşmiştir.
- Birleşik Krallık; Aşılama Kanunları (1840-98)
 - Hükümet gücünün kamu sağlığı adına geleneksel insan haklarına uzanımı

Aşılama... tarihçe... Türkiye'de başlangıcı

- II. Abdülhamit döneminde 1886'da Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye-i Şâhâne'nin (Askerî Tıp Mektebi) kurulması
 - Üç kişinin Louis Pasteur'ün yanına gönderilmesi
- Yaklaşık yedi aylık eğitim sonrası 1887'de Darûl-Kelb Ameliyathanesi'nin (KuduzTedavi Müessesesi) kurulması
- Çiçek aşısı üretim merkezinin (Telkiyhane) 1890 yılında kurulması
- Çiçek aşısı üretim merkezinin (Bakteriyolojihane-i Şahane) 1893 yılında kurulması
 - Buradaki çalışmalar sayesinde 'bulunduktan bir yıl sonra' difteri serumu üretilmesi

AŞILAR VE UYGULAMAYA GİRDİĞİ YILLAR

Çiçek	1796	Pnömonokok	1976
Kuduz	1885	aBoğmaca	1981
Kolera	1896	Hepatitis B	1981
Tifo	1896	Su çiçeği	1984
Veba	1896	rDNA Hep B	1986
Difteri(D)	1923	<i>H. influenzae</i>	1988
Boğmaca (w)	1926	Hepatitis A	1991
Tetanus(T)	1927	BwDT-IPV-Hib	1993
Tüberküloz(BCG)	1927	BaDT	1994
Sarı humma	1935	BwDT-HB	1996
Influenza	1936	HBHA	1996
Polio(IPV)	1955	BaDT-Hib	1997
BwDT	1957	BaDT-IPV-Hib	1997
Polio(OPV)	1958	Lyme	1998
DT-IPV	1961	Rotavirus	1998
Kızamık	1963	Dtpa	1999
BDT-IPV	1966	BaDT-HB-IPV	2000
Kabakulak	1967	BaDT-HB-IPV-Hib	2000
Kızamıkçık	1969	MCCV	2000
KKK	1971	PCV	2000
Meningokok	1972	HPV	2006

Türkiye’de bağışıklama

- Boğmaca, difteri, tetanoz, kızamık, kızamıkçık, kabakulak, tüberküloz, poliomyelit (çocuk felci), hepatit B, hepatit A, suçiçeği, pnömokok ve Hemofilus influenza tip b’ye bağlı morbidite ve mortalitenin azaltılması temel amacıyla doğan her bebeğin bu hastalıklara karşı bağışık kılınmasını sağlamak için ülkemizde Genişletilmiş Bağışıklama Programı (GBP) uygulanmaktadır.

T.C. Sağlık Bakanlığı Çocukluk Dönemi Aşı Takvimi

Aşılar	Doğumda	1. ayın sonu	2. ayın sonu	4. ayın sonu	6. ayın sonu	12. ayın sonu	18. ayın sonu	24. ayın sonu	İlköğretim 1. sınıf	İlköğretim 8. sınıf
Hepatit B	I	II			III					
BCG (Verem)			I							
DaBT - İPA - Hib			I	II	III		R			
KPA			I	II	III	R				
KKK						I			R	
DaBT - İPA									R	
OPA					I		II			
Td										R
Hepatit A							I	II		
Suçiçeği						I				

DaBT-İPA-Hib: Difteri, Aselüler Boğmaca, Tetanoz, İnaktif Polio, Hemofilus Influenza Tip b Aşısı (Beşli Karma Aşı)

KPA: Konjuge Pnömonokok Aşısı

KKK: Kızamık, Kızamıkçık, Kabakulak Aşısı

DaBT-İPA: Difteri, Aselüler Boğmaca, Tetanoz, İnaktif Polio Aşısı (Dörtlü Karma Aşı)

OPA: Oral Polio Aşısı (Çocuk Felci Aşısı)

Td: Erişkin Tipi Difteri-Tetanoz Aşısı

R: Rapel (Pekiştirme)

Aşı takvimindeki tüm aşılar ücretsizdir.

Türkiye'de bağışıklama

- GBP kapsamında takip edilen hastalıklara özel hastalık kontrol programları
 - Polio Eradikasyon Programı
 - Kızamık Eliminasyon Programı
 - Maternal ve Neonatal Tetanoz Eliminasyon Programı
 - Hepatit B Kontrol Programı
- Diğer Hastalık Kontrol Programları
 - Difteri (Difteri hastalığının kontrolü için saha rehberi kapsamında yürütülmektedir)
 - Boğmaca (Boğmaca hastalığının kontrolü için saha rehberi kapsamında yürütülmektedir)
 - Kızamıkçık ve Konjenital Rubella Sendromu
 - Kabakulak
 - Hemofilus influenza tip b
 - Tüberküloz (Verem Savaş Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir)

Türkiye'de dayanak...

■ Anayasa, 56. madde:

- **"Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden plânlayıp hizmet vermesini düzenler."**

■ Gerekçesi:

- **"Vatandaşın korunmuş çevre şartlarında beden ve ruh sağlığı içinde yaşamını sürdürmesini sağlamak Devletin ödevidir."**

Türkiye'de dayanak...

- 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 1. madde:
- "Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve **müstakbel neslin sıhhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindedir.**"

Türkiye'de dayanak...

- Hasta Hakları Yönetmeliği'nin "Hastanın rızası ve izin" kenar başlıklı 24. maddesi:

- "Tıbbi müdahalelerde hastanın rızası gerekir. Hasta küçük veya mahcur ise velisinden veya vasisinden izin alınır. Hastanın, velisinin veya vasisinin olmadığı veya hazır bulunamadığı veya hastanın ifade gücünün olmadığı hallerde, bu şart aranmaz.

...

- Kanuni temsilci tarafından rıza verilmeyen hallerde, müdahalede bulunmak tıbben gerekli ise, velayet ve vesayet altındaki hastaya tıbbi müdahalede bulunulabilmesi; Türk Medeni Kanununun 346 ncı ve 487'nci maddeleri uyarınca mahkeme kararına bağlıdır.

...

Aşı karşıtlığı: tarihsel süreç...

-
- Birleşik Krallık... aşılamaya ilişkin kanunların ardından....
 - 1853 yasasından hemen sonra direnç başlamıştır
 - 1867 yasasından sonra kişisel özgürlük ve seçime yönelik endişeler ortaya çıkmıştır
 - 1870 ve 1880'lerde büyük miktarda aşı karşıtı kitap ve dergi ortaya çıkmıştır
- Avrupa'da başka yerlerde de benzer durumlar
 - 1872'de Stockholm'de aşılamaya oranı, ülkenin diğer bölgelerinde %90'a yakınken %40'a kadar düşmüştür

Aşı karşıtlığı: tarihsel süreç...

- Büyük Britanya'daki büyük aşı karşıtı hareketlerden sonra bir kraliyet komisyonu kurulmuş ve aşı taraftarları ve karşıtlarını değerlendirmiştir:
 - 1896'da aşının çiçeğe karşı koruduğuna ve buna karşın aşı karşıtlarının kümülatif cezalarının kaldırılmasına
 - 1898'de ise yeni bir Aşı Yasası ile aşılama inanan ebeveynlere muafiyet belgesi alma imkanı vererek "vicdani retçi" kavramını İngiliz hukukuna kazandırmıştır

Aşı karşıtlığı: Türkiye...

- Dünyada olduğu gibi ülkemizde de aşı karşıtı söylemlerle karşılaşmaktadır...

Aşı karşıtlığı: Türkiye...

- Dava süreçleri ve ilgili görüşler/talepler mevcuttur...

http://www.ttb.org.tr/haber_goster.php?Guid=7d4184e2-38d0-11e8-99c6-28ace4759ba9
http://www.ttb.org.tr/kutuphane/asi_rehberi.pdf

Aşı karşıtlığını önlemeye yönelik çalışmalar: Türkiye...

- Aşının etkinliği yüzde 95 kabul edildiğinde, yüzde 94 olan toplumsal bağışıklığı toplumdaki bağışık olmayan bireyleri de korumak için yeterli düzeyde olabilmesi için toplumun %99'unun aşılınması gerektiği sonucu ortaya çıkar.
- Toplumsal bağışıklık azalacak olursa ciddi salgınlarla karşı karşıya kalınır. Bu nedenle aşı olma/olmama kararı sadece bireyi değil tüm toplumu ilgilendirir. Aşı karşıtlığı tüm toplumun sağlığını tehdit eden bir harekettir.

Aşı karşıtlığını önlemeye yönelik çalışmalar: Türkiye...

MODÜL 4	Aşıların uygulamasında problemler: Aşı reddi ve çözüm yolları
	Başkanlar: <i>Osman TOPAÇ, Ergin ÇİFTÇİ</i> Raportör: <i>Cihangül BAYHAN</i>
13:15-14:15	Panel: Aşı uygulamasında problemler, aşı reddi ve çözüm yolları Aşı reddinde medyanın rolü - <i>Esra ÖZ</i> Aşı reddinin hukuki yönleri - <i>Mehmet Kubilay ÖZKILIÇ</i> Kamuoyu algısı - <i>Levent AKIN</i> Tartışma
14:15-15:15	Grup çalışmaları 1. Medya ile ilgili sorunlar ve çözüm yolları (Yazılı basın, görsel basın, sosyal medya) Aktivatörler: <i>Serap TORUN, Zafer KURUGÖL</i> Tartışmacı Konuşmacılar: <i>Ali ACAR, Hülya AKAN, Berna AKINCI ÖZYÜREK, Derya ALABAZ, Evrim ARSLAN, Ahmet ARVAS, Ahmet AŞIK, Senol ATAKAN, Adem AYDIN, Ayla AYDIN, Sinan AYDOĞDU, Deniz AYGÜN, Kübra AYKAÇ, Alpay AZAP, Kutbettin BAKIR, Betül BENAS ÖKSEL, Bünyamin BİLGİÇ, Selda BÜLBÜL, Bahar ÇAKIR, Elif Pınar ÇAKIR, Aykut ÇİLLİ, Nazan DALGIÇ, Demet DEMİRKIR, Ener Çağrı DİNLEYİCİ, Elif DOĞAN, Melike DOĞANAY, Mehtap TÜRKAY, Raziye DUT, İsmail Zafer ECEVİT, Ayşe ERBAY, Özgen ESER, Nurdan EVLİLYAOĞLU, Gülbün GÖKÇAY, Hasan GÜÇLÜ, Dolunay GÜLMEZ, Sibel GÜNEŞ, Emel GÜR, Bülent GÜRLER, Mustafa HACIMUSTAFAOĞLU, A. Gülşen HASÇELİK, Nevin HATİPOĞLU, Şehnaz HATİPOĞLU, Gülşen HAZİROLAN, Kenan HİZEL, Hasan IRMAK, Sevcan İMAM, Laden JAFARİ, Çiğdem KADER, Yasemin KALYONCUOĞLU, Ayşe KAMAN, Ateş KARA, Mehmet Tamer KARAARSLAN, Musa UĞUR, Eda KARADAĞ ÖNCEL, Nazan KARAHAN, Çiğdem KAYACAN, Emine KOCABAŞ, Meda KONDOLOT, Gülay KORUKLUOĞLU, Faruk KÖSE, Şukran KÖSE, Zübeyde KUL, Fikret KURT, Tezer KUTLUK, Necdet KUYUCU, Ayşe METİN, Birsen MUTLU, Pınar OKYAY, Ali ÖKSEL, Esra ÖZ, Abdülkadir ÖZDÜĞAN, Seza ÖZEN, Nejat ÖZGÜL, Elif N. ÖZMERT, Halit ÖZSÜT, Arzu ÖZTÜRK, Hüsnü PULLUKÇU, Nuran SALMAN, Serpil SALMAN, Mesten EMEK, Mehmet SARGIN, Sevilay SEVAL, Ayşin ŞAKAR KOŞKUN, Anıl TAPISIZ, N. Kürşad TOKEL, Burcu TOKUÇ, Osman TOPAÇ, Ece TUSUZ ÖNATA, Şebnem UYSAL ATEŞ, Elif Gül YAPAR EYİ, Hacer YILDIZDAŞ YAPICIOĞLU</i> 2. Hukuki sorunlar ve çözüm yolları Aktivatörler: <i>Cemil GÜNEŞ, Pervin ÖZELÇİ</i> Tartışmacı Konuşmacılar: <i>Levent AKIN, Firdevs AKTAŞ, Emre ALHAN, Sema ALP-ÇAVUŞ, Emin Sami ARISOY, Cemal AYAZOĞLU, Derya AYDIN, Tuğba BEDİR, Nürşen BELET, Asiye BIÇAKÇIGİL, Pınar BİLGİLİ, Dilek TOPRAK, Yelda BİLGİNER, Yıldız CAMCIOĞLU, Ali Bülent CENGİZ, Ali CEYLAN, Özgür Demir CİNİSLİ, Aslihan COŞKUN, Solmaz ÇELEBİ, Ümit ÇELİK, Dilek ÇİÇEK, Ergin ÇİFTÇİ, Ergin ÇİFTÇİ, Selay DEMİRCİ, Orhan DERMAN, Mine DURUSU TANRIOVER, Aysu DUYAN ÇAMURDAN, Kayı ELİAÇIK, Çiğdem EROL, Muzaffer ESKİOCAK, Elif GEÇER, Serap GENÇER, Gülenay GENÇOŞMANOĞLU, Murat GÜLTEKİN, Türkan GÜNAY, Ayla GÜNLEMEZ, Nezahat GÜRLER, Selda HANÇERLİ TORUN, Yavuz HAVLUCU, Selda KARAAVVAZ, Oğuz KELEŞ, Feyza KOÇ, Ceyla DEĞERTEKİN KONCA, İftihar KÖKSAL, Musa Gürel KUKUL, Senem KUMDERELİ YUCEİŞİK, Bahar KURAL, Umran LİSTE, İşıl MARAL, Dilek OĞUZ, Fusun ÖNER EYÜBOĞLU, Halil ÖZDEMİR, İhsan ÖZDEMİR, Mehmet Kubilay ÖZKILIÇ, Yasemin ÖZSÜREKÇİ, Mehmet SEZER, Aygül SHAHBAZOVA, Ayper SOMER, C. Tayyar ŞAŞMAZ, Meltem SENGELİN, Esin ŞENOL, Filiz ŞİMŞEK ORHON, Sevgen TANIR BAŞARANOĞLU, Meltem TAŞBAKAN, Nurdan TEKGÜL, Hasan TEZER, Elif TİGEN, Nezide TOPUZ, Necla TÜLEK , Ediz TUTUNCU, Tuğçe ÜNALAN, Sevtap VELLİPAŞAOĞLU, Aysun YAŞIŞ, Ata Nevzat YALÇIN, Hakan YALÇIN, Olcay YASA, Kamil YAVAŞ, Murat YILDIRIM, Aras YILDIZ, Ali YILMAZ, Ahmet YÖNDER</i>
15:15-15:30	Kahve arası

3. Ulusal Aşı Çalıştayı 16-18 Mart 2018, 2. gün, Modül 4

Aşı karşıtlığını önlemeye yönelik çalışmalar: Türkiye...

- TTB, 5 Nisan 2018, «Aşı Candır Kampanyası» basın açıklaması:
 - **«Mevzuatta aşılama konusundaki belirsizlik sona erdirilmeli; TTB'nin 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda değişiklik yapılması önerisi dikkate alınarak, bu konudaki yasal düzenlemenin ivedilikle yapılmasını sağlanmalıdır.**
 - *Sağlık çalışanları aşılar ve aşılama hizmetleri konusunda güncel ve bilimsel bilgiler ile donatılmalı, sürekli hizmet içi eğitimlerle desteklenmelidir.*
 - **Kamuoyuna, medya ve her türlü iletişim aracı kullanılarak aşı savunuculuğu yapılmalı; halkın şüphelerine karşı bilimsel ve gerçekçi yanıtlar verilmeli, halk bilgilendirilmelidir.»**

Aşı karşıtlığını önlemeye yönelik çalışmalar: Türkiye...

- Türk Tabipleri Birliği Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda Değişiklik Önerisi:
 - «...toplumun ve/veya belirli bir topluluğun sağlığını tehdit eden bulaşıcı hastalıklarda, Bakanlık bünyesinde ilgili hekimlerden oluşturulan bilim kurulunun önerisi üzerine, **Bakanlıkça belirlenen aşıları yaptırmak zorunludur. Bu aşıların yapılmasında kişinin kendisinin, çocuklar ya da kısıtlılar yönünden velisinin ya da vasisinin rızası aranmaz**»

Aşı karşıtlığını önlemeye yönelik çalışmalar: Türkiye...

Aşı karşıtlığını önlemeye yönelik çalışmalar: Türkiye...

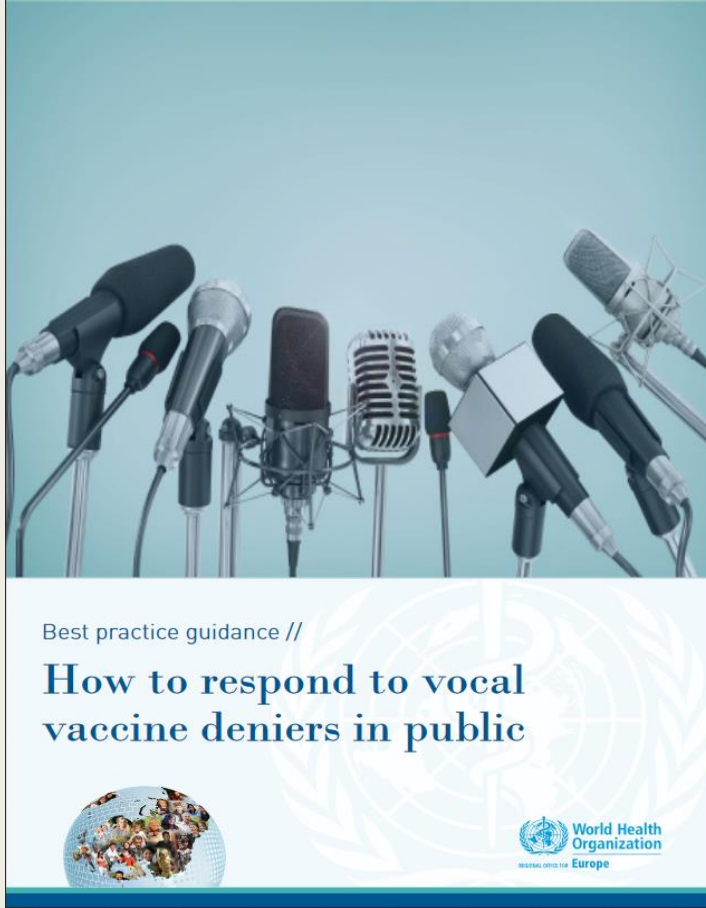

- Türk Tabipleri Birliği tarafından 2018 yılında yayınlanan “Aşı Rehberi”
 - Daha önce bir bilimsel dergide yayınlanmış taraflı bir makalede 12 vakada aşısındaki koruyucu madde olan tiyomersal ile otizm arasında ilişki gösterilmesi aşı karşıtlığını alevlendirmiştir.
 - Daha sonra çeşitli Avrupa ülkelerinde milyonlarca çocuk üzerinde yapılan çalışmalarda böyle bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
 - Bu rehberde aşı karşıtlarına nasıl yaklaşılaacağı belirtilmemiştir.

İzleme alışmaları

- Ülkemizde aşıların koruyucu düzeyleri aşılama oranları izlenmekte her yıl iki kez toplanan ülkenin önde gelen bilim insanlarının oluşturduğu bilimsel bir kurul tarafından değerlendirilmektedir.
- "Aşı sonrası istenmeyen yan etkiler bilim kurulu" aşılardan sonra ortaya çıktığı iddia edilen olayları bilimsel ve özerk bir şekilde izlemektedir.

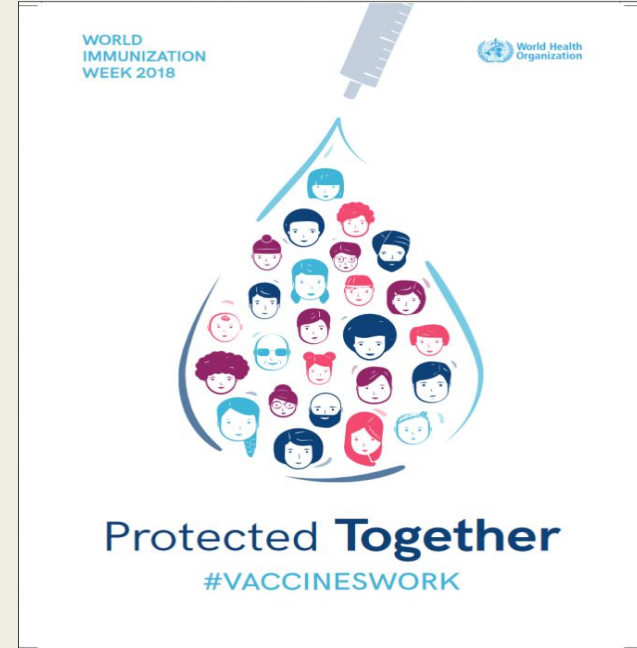
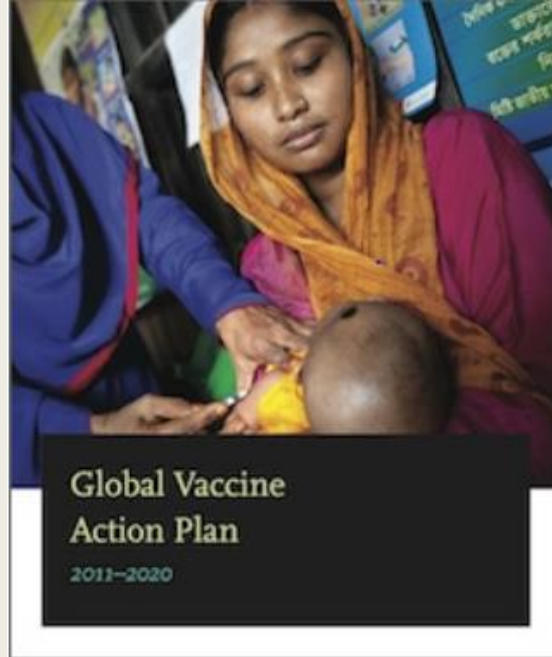
Yaklaşım nasıl olmalı?

- DSÖ, aşı karşıtlarına nasıl cevap verilmesi gerektiğine dair kapsamlı bir rehber oluşturmuştur

Avrupa/Dünya Sağlık Örgütü

- Dünya Bağışıklama Haftası (24-30 Nisan 2018)
- Küresel Aşı Eylem Planı 2011-2020
 - Türkiye'nin de bu eylem planında katkıları mevcut

Avrupa/Dünya Sağlık Örgütü

apps.who.int/worldimmunizationweek/

World Health Organization

#VACCINESWORK

How much do you know about immunization and vaccine-preventable diseases? Test your knowledge in this interactive quiz.

START THE EXPERIENCE >

8/10/2018

<http://apps.who.int/worldimmunizationweek/>

Neler Yapılabilir?

Kamusal sorumluluğun gereği olarak eksiklerin saptanması ve geliştirici çalışmaların sistematik biçimde yapılması

- Bilgilendirme/farkındalık artırıcı çalışmalar
 - Sağlık çalışanları
 - Birey/toplum
- İlgili bütün kurum ve kuruluşlarla işbirliği
 - Kamu
 - Özel
 - Diğer

*'Bir çocuk ölünce
Boğmacadan
Ya da kızamıktan
Gökte bulut olunca
Yağmur olup düşünce yere
Can vermek için
Çiçeklere
Sorar vurur da camlara
Takır takır
Gerekeni yaptınız mı ?
Yaptınız mı gerekeni ?'*

Dr. Çağatay GÜLER

Teşekkürler

Bu sunum tıpta uzmanlık öğrencisi Dr. Gözde Acıduman tarafından Prof. Dr. Dilek Aslan ve Prof. Dr. Levent Akın danışmanlığında hazırlanmıştır.

Sunum aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb. ortamlarda kullanılabilir:

8/10/2018

Acıduman G, Aslan D, Akın L. Aşı karışıklığı(!)-Aşı olmazsa? Olmaz. HÜTF Halk Sağlığı AD. Toplum Eğitim Sunumları [Internet]

http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/diger/topluma_yonelik.php. Erişim: 2.8.2018.

31